

ОБИМ И СТРУКТУРА ТРАНСФЕРА СА ЕКОНОМСКИМ ЦИЉЕМ – КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

THE VOLUME AND STRUCTURE OF TRANSFERS WITH ECONOMIC GOAL – COMPARATIVE ANALYSIS

Проф. др Јадранка Ђуровић Тодоровић

Економски факултет, Универзитет у Нишу, Република Србија, jadrankajt@gmail.com

Проф. др Марина Ђорђевић

Економски факултет, Универзитет у Нишу, Република Србија, marina.dj@ptt.rs

Ма Зоран Томић

Економски факултет, Универзитет у Нишу, Република Србија, zoranzoca@gmail.com

Резиме: Трансфери у јавним финансијама представљају механизам путем кога се врши прерасподела дела националног дохотка, чиме се испољава активна улога државе у савременим привредним системима. Ако посматрамо циљеве који се желе постићи трансферима јавних финансија, постоје следеће врсте трансфера: трансфери са економским циљем, трансфери са социјалном наменом и трансфери на име отплате камате на јавни дуг. Трансфери са економским циљем обухватају: субвенције, премије, регресе, компензације и извозне примове. Субвенције су најприсутнији вид трансфера са економским циљем и највише средстава се трансферише путем њих у сектор пољопривреде, индустрије челика, угља, бродоградње, саобраћаја и рибарства и аквакултуре. Циљ рада је да се сагледа колико поједине државе издвајају за трансфере са економским циљем и каква је њихова на примерима следећих земаља: САД, Шведска, Француска, Немачка, Мађарска, Словачка, Словенија и Србија. Резултати истраживања показују да се земље веома разликују, како по обиму, тако и по структури издвојених средстава за ове намене.

Кључне речи: трансфери са економским циљем, субвенције, регреси, премије

Abstract: Transfers in public finance represent a mechanism by which allocates part of the national income, which expresses the active role of the state in modern economic systems. If we consider the goals to be achieved by transfers in public finance, there are the following types of transfers: transfers with economic objectives, transfers with a social purpose and transfers which mean repayment of interest on public debt. Transfers with economic goals include: subsidies, premiums, regresses, compensations and export primes. Subsidies are most prevalent form of transfers with the economic objective, and most funds are transferred through them in agriculture, industry, steel, coal,

shipbuilding, transport, fisheries and aquaculture. The aim of this study is to examine how individual countries separate for transfers with economic goals and what is their structure on examples of the following countries: USA, Sweden, France, Germany, Hungary, Slovakia, Slovenia and Serbia. The research results show that the countries are very different, both in terms of volume, and by the structure of funds allocated for these purposes

Keywords: transfers with the economic objectives, subsidies, premiums, regress

УВОД

Трансфери представљају инструмент буџетске политике, путем кога држава прерасподељује део националног дохотка у сферу привреде и становништва. Путем приходног механизма држава захвата део дохотка физичких и правних лица, а онда путем трансфера средства усмерава ка угроженим привредним субјектима и гранама, као и према сиромашнијим слојевима становништва. У зависности од циља који се жели постићи системом трансфера у јавним финансијама разликујемо следеће врсте трансфера: трансфери са економским циљем, трансфери са социјалном наменом и трансфери на име отплате камате на јавни дуг. Савремене државе највише издвајају за социјалне намене, док се на другом месту налазе трансфери са економским циљевима. Трансфери са економским циљем обухватају: субвенције, премије, регресе, компензације и извозне примове. Субвенције су најприсутнији вид трансфера са економским циљем и највише средстава се трансферише путем њих у сектор пољопривреде, индустрије челика, угља,

бродоградње, саобраћаја и рибарства и аквакултуре. Премије су новчани износи који се исплаћују нпр. пољопривредним произвођачима за испоручене пољопривредне производе, док су регреси новчани износи који се у одређеном проценту исплаћују за купљену количину инпута за пољопривредну производњу, услуге осигурања или трошкове складиштења у јавним складиштима. Захваљујући трансферима многа предузећа у наведеним областима успевају да опстану и издрже "тржишну утакмицу". Дакле, без државне помоћи бројна предузећа и читавне привредне гране би готово нестале са тржишта. Једна од најугроженијих грана је пољопривреда, јер је она директно изложена временским утицајима. Најчешће коришћена класификација трансфера са економским циљевима односи се на хоризонталне и вертикалне трансфере.

1. ВОЛУМЕН ТРАНСФЕРА СА ЕКОНОМСКИМ ЦИЉЕМ

Трансфери са економским циљем су значајна врста расхода који су у функцији стабилизације и подстицаја развоја одређених области и грана у привреди, како би се обезбедила стабилност цена одређених врста производа или подстакла привредна грана која је од значаја за економски раст и развој земље. Постоје две велике групације трансфера са економским наменама: хоризонтални и секторски. Хоризонтални трансфери су мање селективни од секторских, јер за разлику од њих намењени су већем броју корисника, који нису унапред одређени. Тиме се у мањој мери нарушава тржишна конкуренција и остварују се већи целокупни ефекти. Регионални трансфери су облик хоризонталних трансфера и додељују се привредним субјектима у регионима где је потребна интервенција да се побољша животни стандард подстицајем привредног развоја, смањењем незапослености и решавањем структурних и других проблема који су довели до регионалне неравномерности у развоју. Секторски трансфери своју селективност испољавају тиме што су намењени унапред одређеним привредним субјектима у појединим делатностима, тј. секторима. Тиме фаворизују одређене секторе и ремете слободну конкуренцију на тржишту, што може да представља потенцијални проблем. Постоје два начина класификације секторских трансфера (European Commission (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/non_crisis_en.html), зависно од тога да ли се посматра намена трансферисаних средстава

или одређени сектор коме су средства додељена. Према намени: за секторски развој, за спасавање и реструктурирање и трансфери при затварању. Према секторима: трансфери за пољопривреду, за рибарство и аквакултуру, за саобраћај и трансфери за угаљ, челик и бродоградњу. У оквиру трансфера са економским циљем најважније место заузимају субвенције. Субвенције су облик подршке привредном сектору у циљу промовисања економске политике и могу бити: директне и индиректне. Приликом националног и међународног извештавања користе се препоруке међународног статистичког стандарда националних рачуна „*SNA 2008*“ (European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank (2009), „*System of National Accounts 2008*“, New York.

[http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008](http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp)

[.asp](http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp)). У складу са тим, у ужем сислу субвенције се дефинишу као једносмерни пренос средстава од стране владе предузећима, било по основу њиховог нивоа производних активности, било на бази количина или вредности робе и услуга које та предузећа производе, односно пружају. У складу са чињеницом да земље различитог степена развијености имају веће или мање могућности за подстицај привредних активности, у табели 1 дат је приказ трансфера са економским циљем, на основу кога уочавамо да су издвајања САД највећа у апсолутном износу и у 2012. години достигла су 775,76 милијарди евра. Затим следе издвајања у Немачкој и Француској која су се кретала у распону од 10 до 17 милијарди евра. Док су трансфери са економским циљем били знатно мањи у Шведској, Мађарској, Србији, Словачкој и Словенији.

Табела 1. Трансфери са економским циљем у милијардама евра за период 2007. - 2012. година

ЗЕМЉА	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Америка	298,21	333,45	384,27	473,59	526,89	775,76
Француска	10,35	13,37	15,04	15,54	13,35	14,98
Немачка	15,61	17,00	17,37	13,95	12,21	12,14
Шведска	3,66	3,48	3,31	3,27	3,21	3,23
Словенија	0,21	0,26	0,37	0,37	0,40	0,45
Мађарска	1,41	2,17	1,63	2,08	1,19	1,08
Словачка	0,32	0,39	0,33	0,31	0,17	0,13
Србија	0,60	1,50	1,54	1,25	1,41	1,33

Извор: European Commission (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/non_crisis_en.html ; U.S. CENSUS BUREAU (2007-2012), „*Federal Aid to States*“, U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration, Подаци су приказани у

милијардама евра, на бази односа курса валута према еврџу на дан 31. децембра посматраних година

Значај трансфера са економским циљем за функционисање привредног система, можемо сагледати и на бази њиховог учешћа у БДП-у (табела 2). Међутим, забрињавајући је податак да је и уз више од двоструког увећања трансфера са економским циљем у периоду од 2007. до 2012. године у Србији, БДП имао знатно слабији тренд раста. У осталим земљама није било већих осцилација, учешће трансфера са економским циљем у БДП-у било је сразмерно издвајањима.

Табела 2. Учешће трансфера са економским циљем у БДП-у, 2007-2012.год.

ЗЕМЉА	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Америка	3,04	3,19	3,83	4,21	4,39	6,30
Француска	0,59	0,66	0,82	0,80	0,62	0,76
Немачка	0,69	0,66	0,75	0,56	0,44	0,47
Шведска	1,17	1,01	1,17	0,94	0,77	0,81
Словенија	0,65	0,67	1,08	1,05	1,03	1,31
Мађарска	1,53	1,98	1,85	2,16	1,11	1,13
Словачка	0,63	0,58	0,54	0,47	0,23	0,19
Србија	2,26	4,43	5,50	4,54	4,17	4,55

Извор: European Commission (2013), „Overview of State aid expenditure by category of aid“, Belgium; U.S. CENSUS BUREAU (2007-2012), „Federal Aid to States“, U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration; IMF (2014), „Gross domestic product“, World Economic Outlook Database, Washington

У табели 3 видимо да су у САД-у и у Србији трансфери са економским циљем достигли далеко највеће учешће. У 2009. години учешће трансфера са економским циљем у Србији достигло је чак 19,82 %, што је највеће учешће трансфера посматраних земаља у анализираном периоду. То је с једне стране добро, јер се подстиче привредна активност, међутим, потребно је избалансирати употребу трансфера и омогућити привредним субјектима да постепено постану самостални и успешни и без државне интервенције. У другим анализираним земљама учешће ове групације трансфера у укупним трансферима је веома мало, док код њих најважнију позицију имају трансфери са социјалним циљевима.

Табела 3. Учешће трансфера са економским циљем у % од укупних трансфера јавних финансија, 2007. - 2012. година

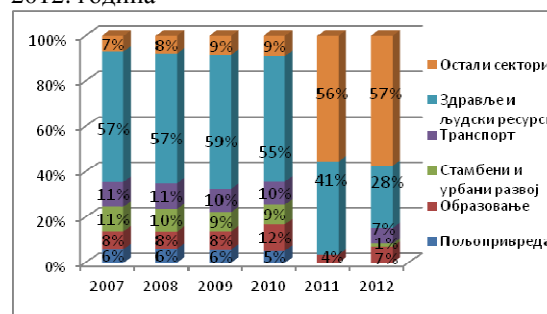
ЗЕМЉА	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Америка	12,44	12,34	12,72	13,56	14,33	19,70
Француска	2,07	2,55	2,78	2,78	2,31	2,51
Немачка	2,35	2,52	2,46	1,96	1,72	1,69
Шведска	5,51	5,87	5,09	4,33	4,18	3,93
Словенија	3,16	3,89	4,71	4,65	4,94	5,48
Мађарска	6,01	8,94	6,80	8,65	5,68	4,85
Словачка	2,86	3,19	2,49	2,18	1,19	0,90
Србија	10,29	19,53	19,82	19,03	17,98	16,77

Извор: European Commission (2013), „Overview of State aid expenditure by category of aid“, Belgium; U.S. CENSUS BUREAU (2007-2012), „Federal Aid to States“, U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration; OECD (2013), „National Accounts of OECD Countries“, General Government Accounts, France; „Консолидовани биланс државе у периоду 2005-2014. Године“ Макроекономски и фискални подаци, Министарство финансија Републике Србије; OECD (2013), „National Accounts of OECD Countries“, General Government Accounts, France ; EUROPEAN COMMISSION (2011), „Assessment of the 2011 national reform programme and stability programme for: FRANCE, GERMANY, SWEDEN, SLOVENIA, HUNGARY, SLOVAKIA“, Brussels; IMF (2014), „Gross domestic product“, World Economic Outlook Database, Washington; „Консолидовани биланс државе у периоду 2005-2014. Године“ Макроекономски и фискални подаци, Министарство финансија Републике Србије ; „Стратегија управљања јавним дугом од 2014. до 2016. године“, Министарство финансија - Управа за јавни дуг, Република Србија

2. СТРУКТУРА ТРАНСФЕРА СА ЕКОНОМСКИМ ЦИЉЕМ

У наставку анализе сагледаћемо структуру трансфера са економским циљем у бројним изабраним земљама.

Графикон 1. Структура трансфера са економским циљем САД-а за период 2007. - 2012. година

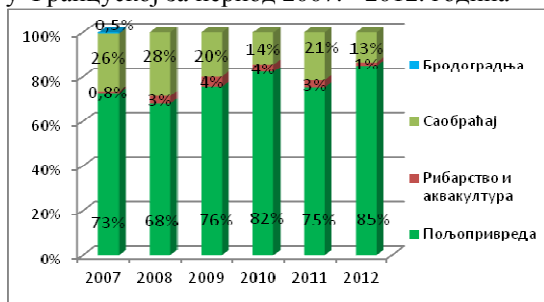

Извор: U.S. CENSUS BUREAU (2007-2012), „Federal Aid to States“, U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration

У структури трансфера са економским циљем било је честих и наглих промена, али је крајњи резултат велика подршка јавних финансија САД-а привредном систему. Повећање трансфера са економским циљем до 2012. године указује на значај активне државне политике савременој тржишној економији. Од укупних трансфера са економским циљем у

САД-у највише је издвајано за здравље и људске ресурсе, док су издвајања за пољопривреду и образовање смањена. Највећи део средстава за ове сврхе расподељује се са федералног нивоа власти, док се само незнатан део преумерава преко савезних држава. Учешће трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Француској кретало се око 1%, што показује да се за ове намене не издвајају значајна финансијска средства. У структури трансфера са економским циљем доминирају хоризонтални трансфери и они су 5-6 пута већи од секторских трансфера. С друге стране, ако посматрамо појавне облике трансфера са економским циљем у Француској најзаступљеније су пореске олакшице и субвенције. Учешће пореских олакшица се у току економске кризе повећало, јер креатори фискалне и пореске политике нису хтели додатно да оптерећују расходну страну буџета кроз субвенције. Додела субвенција врши се са централног и локалног нивоа власти готово изједначено.

Графикон 2. Структура секторских трансфера у Француској за период 2007. - 2012. година

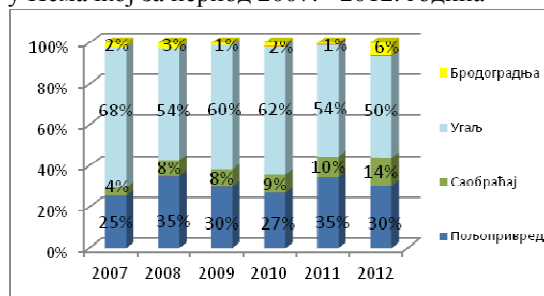

Извор: European Commission (2013), „Overview of State aid expenditure by category of aid“, Belgium

У структури секторских трансфера, највише средстава трансферисано је 85% пољопривреди 2012. године, сектору саобраћаја 13%, док је сектору рибарства и аквакултуре трансферисано свега 1%. Структура ових трансфера се мењала из године у годину, али за ова три сектора су највише издвајана средства. У анализираним годинама у Немачкој су трансфери са економским циљем смањили своје учешће у укупним јавним расходима са 2% на 1%. Као и код претходно анализираних земаља у структури трансфера са економским циљем значајније место заузимају хоризонтални трансфери. Ако посматрамо структуру трансфера са економским циљем према облицима учачавамо да су субвенције најважнији облик помоћи од стране државе. На другом месту по значају су пореске олакшице, што значи да Влада Немачке комбинује приходну и расходну страну буџета за

стимулисање развоја у одређеним секторима привреде. Према немачком моделу дистрибуције субвенција највише средстава додели средњи ниво власти, па централни, а најмање локалне самоуправе.

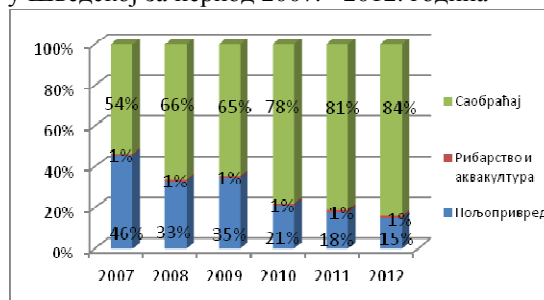
Графикон 3. Структура секторских трансфера у Немачкој за период 2007. - 2012. година

Извор: European Commission (2013), „Overview of State aid expenditure by category of aid“, Belgium

У структури секторских трансфера доминантно учешће имали су трансфери за угаљ, али се оно смањило у посматраном периоду са 68% на 50%, док се повећало учешће трансфера за саобраћај са 4% на 14% и учешће трансфера за пољопривреду са 25% на 30% у 2012. години. Положај трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Шведској не разликује се значајно од других развијених земаља. У анализираном периоду износио је 2%. Оно што се мењало је њихова структура, где хоризонтални трансфери имају доминантно учешће, које се кретало од 88-92%, док се свега 10-так % односи на секторске трансфере. Ако посматрамо структуру трансфера са економским циљем према облицима учачавамо да су пореске олакшице најважнији облик помоћи од стране државе (њихово учешће креће се изнад 80%). На другом месту по значају су субвенције. У овом моделу дистрибуције субвенција више средстава се одобравало на централном нивоу власти, али није било занемарљиво ни учешће локалног нивоа власти.

Графикон 4. Структура секторских трансфера у Шведској за период 2007. - 2012. година

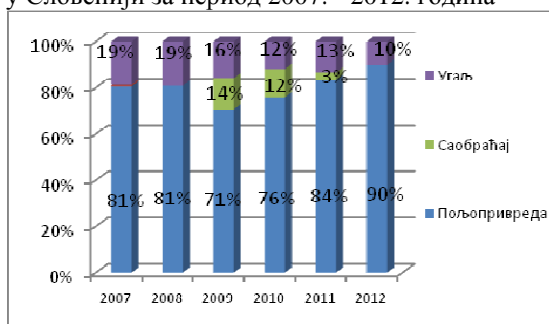

Извор: European Commission (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium

Најзаступљенији трансфери били су трансфери сектору саобраћаја, који су највеће учешће имали 2012. години од 84%. Затим следе трансфери пољопривреди чије је учешће опало са 46% из 2007. године на 15% у 2012. години, док је учешће трансфера рибарству и аквакултури било 1%.

Посматрајући Словенију учешће трансфера са економским циљем у анализираном периоду је бележило перманентан раст и порасло је са 2% на 3% од укупних јавних расхода. Слична тенденција бележи се и у односима између хоризонталних и секторских трансфера. У 2007. години ови трансфери су били изједначени, да би у 2012. години хоризонтални трансфери били четири пута већи од секторских. И у Словенији су пореске олакшице и субвенције најзаступљеније врсте трансфера са економским циљем, при чему је улога субвенција 3-4 пута значајнија и у анализираном периоду њихово учешће се кретало од 71-83%. Дистрибуција субвенција у Словенији се највећим делом обавља са централног нивоа власти, док је улога локалних колективитета далеко мања.

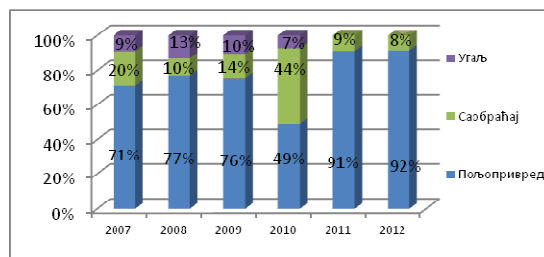
Графикон 5. Структура секторских трансфера у Словенији за период 2007. - 2012. година

Извор: European Commission (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium

Учешће трансфера сектору пољопривреде кретало се од 71% до 90%, при чему најмање трансферисаних средстава је било 2009. године, а највише 2012. године. Трансфери за угаљ чинили су од 10% до 19% укупно трансферисаних средстава секторима, док су трансфери сектору саобраћаја достигли 14% 2009. године.

Графикон 6. Структура секторских трансфера у Мађарској за период 2007. - 2012. година

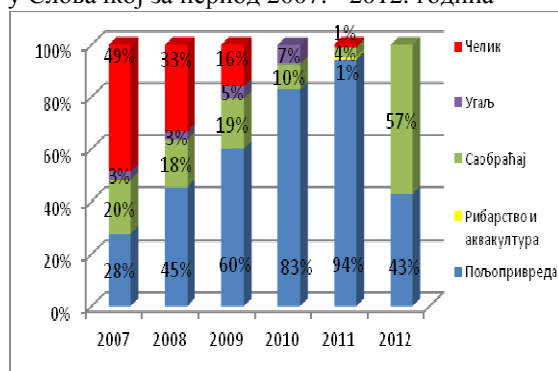

Извор: European Commission (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium

Трансфери пољопривреди били су доминантни и њихово процентуално учешће кретало се од 49% до 92%. Трансфери сектору саобраћаја имали су учешће од 8% до 44%, док су трансфери за угаљ достигли 13% у 2008. години.

Значај трансфера са економским циљем у Мађарској је нешто већи него у претходно анализираним земљама и креће се од 2-4% у анализираним годинама, где је присутна опадајућа тенденција. И у Мађарској се издваја више средстава за хоризонталне, него за секторске трансфере, али је тај распон далеко нижи у односу на претходне земље. Субвенције су најважнија врста трансфера са економским циљем и оне бележе тенденцију раста. Њихово учешће креће се до 71%. На другом месту налазе се пореске олакшице. Централни ниво власти има вишеструко већи значај од локалних самоуправа у дистрибуцији субвенција. Положај трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Словачкој се смањује и износи 1%. Хоризонтални трансфери су три пута обимнији од секторских трансфера. Најважније врсте трансфера са економским циљем су субвенције (27-63%) и пореске олакшице које бележе опадајући тренд, јер је њихово учешће смањено са 71% у 2007. години на 35% у 2011. години. Дистрибуција субвенција највећим делом врши се са централног нивоа власти.

Графикон 7. Структура секторских трансфера у Словачкој за период 2007. - 2012. година

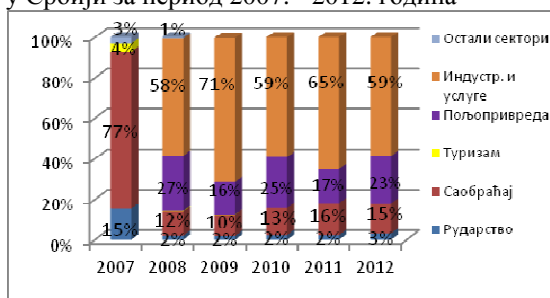

Извор: European Commission (2013), „Overview of State aid expenditure by category of aid“, Belgium

У 2007. години највеће учешће имао је челик са 49%, затим пољопривреда са 28%, саобраћај са 20% и угаљ са 3%. У 2012. години водеће место заузима сектор саобраћаја са 57%, затим следи пољопривреда која је задржала своје друго место са 43%.

За разлику од претходно анализираних земаља учешће трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Србији је много веће. У анализираним годинама ово учешће кретало се од 5% (2007. година) до 12% (2009. година). Разлог оваквог пораста ових трансфера је десетоструко повећање секторских трансфера, који значајно надмашују хоризонталне трансфере. За разлику од других земаља у Србији се посебно посматрају трансфери намењени регионалном развоју, док су код њих ови трансфери укључени у хоризонталне трансфере. Од укупних трансфера са економским циљем за секторске трансфере је издвојено 71% у 2012. години.

Графикон 8. Структура секторских трансфера у Србији за период 2007. - 2012. година

Извор: Комисија за контролу државне помоћи (2007-2012), „Извештај о додељеној државној помоћи у Републици Србији“, Министарство финансија Републике Србије

У 2007. г. учешће трансфера сектору саобраћаја износило је 77%, трансфера сектору рударства 15%, трансфера туризму 4%. Док у 2012. години 59% чинили су трансфери сектору индустрије и услуга, 23% трансфери пољопривреди, 15% трансфери сектору саобраћаја и 3% трансфери сектору рударства.

Као што видимо са графикана 8 Србија бележи велике заокрете у структури секторских трансфера. Оно што је слично између Србије и осталих анализираних земаља је слична структура врста трансфера, јер и у Србији најзначајнији облици трансфера са економским циљем су субвенције и пореске олакшице.

Највећи износ субвенција дистрибуира се са централног нивоа власти.

ЗАКЉУЧАК

Без обзира на то што већина савремених држава има пробелем усклађивања нивоа јавних расхода са расположивим јавним приходима, ипак се издвајају значајна средства из буџета на име трансфера. Трансфери се у новије време сврставају у категорију продуктивних јавних расхода, пошто је њихова основна сврха побољшање услова пословања привреде и становништва, али и обезбеђење средстава за редовно измиривање обавеза по основу јавног дуга државе.

У раду је анализирана структура трансфера са економским циљем у бројним изабраним земљама. На основу података, може се уочити тенденција раста ове врсте трансфера, али и да је њихов распоред по секторима веома разнолик. Тако нпр. од укупних трансфера са економским циљем у САД-у највише је издвајано за здравље и људске ресурсе, док су издвајања за пољопривреду и образовање смањена. У структури секторских трансфера у Француској, највише средстава у посматраном периоду трансферисано је пољопривреди 85%, сектору саобраћаја 13%, док је сектору рибарства и аквакултуре трансферисано свега 1%. На сонову анализираних података, може се видети да су у структури секторских трансфера Немачке доминантно учешће имали трансфери за угаљ, за саобраћај и трансфер за пољопривреду. Положај трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Шведској не разликује се значајно од других развијених земаља. У анализираним периоду износио је 2%. Што се тиче структуре, најзаступљенији трансфери били су трансфери сектору саобраћаја и пољопривреде. У Словенији су пореске олакшице и субвенције најзаступљеније врсте трансфера са економским циљем, при чему је улога субвенција 3-4 пута значајнија и у анализираним периоду њихово учешће се кретало од 71-83%. У структури највеће учешће имају трансфери за пољопривреду. Трансфери за пољопривреду су и у Мађарској доминантни у структури трансфера са економским наменама, а осим њих држава издваја и за саобраћај и индустрију угља. У Словачкој је у последњој години посматраног периода дошло до великог прекрета у структури трансфера. Трансфери за пољопривреду су смањени са преко 90% на око 40%, док су трансфери за саобраћај повећани са 4% на преко 50%.

За разлику од претходно анализираних земаља учешће трансфера са економским циљем у укупним јавним расходима у Србији је много веће. У анализираним годинама ово учешће кретало се од 5% до 12%. Такође, у структури је дошло да значајних промена у корист трансфера намењених сектору индустрије и пољопривреде, док је учешће трансфера за саобраћај веома смањено.

На основу ове анализе може се закључити да све посматране земље издвајају значајна средства за трансфере са економским циљем, али да је структура тих трансфера по секторима разнолика и да у њој доминирају трансфери за пољопривреду и саобраћај. То је с једне стране добро, јер се подстиче привредна активност, међутим, потребно је избалансирати употребу трансфера и омогућити привредним субјектима да постепено постану самостални и успешни и без државне интервенције.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ђуровић Тодоровић, Ј., Ђорђевић М., (2010.) *Јавне финансије*, Економски факултет Ниш,
- [2] EUROPEAN COMMISSION (2013), „*Overview of State aid expenditure by category of aid*“, Belgium. Доступно на: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/non_crisis_en.html
- [3] EUROPEAN COMMUNITIES, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank (2009), „*System of National Accounts 2008*“, New York. Доступно на: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>
- [4] EUROPEAN COMMISSION (2011), „*Assessment of the 2011 national reform programme and stability programme for: FRANCE, GERMANY, SWEDEN, SLOVENIA, HUNGARY, SLOVAKIA*“, Brussels; Доступно на: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/documents/2014-03-05_in-depth_reviews_communication_en.pdf
- [5] IMF (2014), „*Gross domestic product*“, World Economic Outlook Database, Washington, Доступно на: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/index.aspx>
- [6] OECD (2013), „*National Accounts of OECD Countries*“, General Government Accounts, France; Доступно на: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/national-accounts-of-oecd-countries-general-government-accounts_22215352
- [7] U.S. CENSUS BUREAU (2007-2012), „*Federal Aid to States*“, U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration
- [8] „*Извештај о додељеној државној помоћи у Републици Србији*“ (2007-2012), Комисија за контролу државне помоћи, Министарство финансија Републике Србије
- [9] „*Консолидовани биланс државе у периоду 2005-2014. године*“ Макроекономски и фискални подаци, Министарство финансија Републике Србије;
- [10] „*Стратегија управљања јавним дугом од 2014. до 2016. године*“, Министарство финансија -Управа за јавни дуг, Република Србија